Cyngor Sir Ynys Môn

Gweithdrefn Rheoli Legionella

Fersiwn 1.0 Awst 2016

Am y polisi hwn

Mae clefyd y Llengfilwyr yn fath o niwmonia a all fod yn angheuol neu a all lethu’r dioddefwr yn barhaol. Gall effeithio unrhyw un ond yn bennaf, mae’n effeithio’r rheiny sy’n fregus oherwydd oed, gwaeledd ac/neu sy’n wrthimiwnaidd. Fe’i hachosir gan y bacteriwm Legionella pneumophila a bacteria cysylltiedig. Mae bacteria Legionella yn gyffredin ac maent i’w canfod yn naturiol mewn ffynonellau dwr amgylcheddol. Mewn amser, gall bacteria Legionella gytrefu mewn systemau dwr poeth ac oer a pheiriannau eraill sy’n defnyddio neu sy’n storio dŵr.

Efallai y bydd y Cyfarwyddyd hwn yn berthnasol i holl Unedau Busnes y Cyngor Sir, Ysgolion a chyfleusterau eraill

Cefnogir y Polisi gydag adnoddau ar wefan y Cyngor.

Hanes Adolygu

Fersiwn	Dyddiad	Crynodeb o'r newidiadau
1.0	Awst 2016	
1.0	Gorffennaf 2017	Dim newidiadau
1.0	Mai 2019	Dim newidiadau
1.0	Ionawr 2021	Dim newidiadau

Dyddiad yr adolygiad nesaf	
Adolygir y polisi ar :	Gorffennaf 2021
Cynhelir yr adolygiad gan:	Iechyd a Diogelwch

Manylion cyswllt: 01248 752820

Health&Safety@ynysmon.gov.uk

Rydym yn hapus i ddarparu'r wybodaeth hon mewn fformatau eraill ar gais – defnyddiwch y manylion cyswllt uchod os gwelwch yn dda.

Mae'r ddogfen yma ar gael yn y Saesneg.

This document is available in English.

Cynnwys

1.0 Dyletswyddau dan y Rheoliadau
2.0 Mesurau Ataliol yn y Lle Gwaith
ATODIAD

1.0 Dyletswyddau dan y Rheoliadau

Mae'r Cyngor yn gyfrifol am sicrhau y cynhelir Asesiad Risg digonol o'r systemau dwr ac y cofnodir y manylion ar ffeil.

Yn ychwanegol at hyn, mae dyletswydd ar y Cyngor i sicrhau fod y bobl sy'n ymwneud â rheoli Legionella wedi cael hyfforddiant digonol a'u bod yn gymwys ac yn brofiadol i gyflawni eu dyletswyddau o ran gweithredu'r rhaglen rheoli risg.

Mae'r ddeddfwriaeth ganlynol yn berthnasol i'r broses o reoli legionella:

- Deddf Iechyd a Diogelwch yn y Gwaith ac ati 1974
- Rheoliadau Rheoli Iechyd a Diogelwch yn y Gwaith 2002 (fel y'i diwygiwyd)
- Rheoliadau Rheoli Sylweddau Peryglus i Iechyd 2002 (fel y'i diwygiwyd)
- Rheoliadau Hysbysu ynghylch Tyrau Oeri a Chyddwysyddion Anweddol 1992.

Mae methiant i gydymffurfio gyda deddfwriaeth berthnasol yn drosedd a all arwain at ddirwyon amhenodol i'r Cyngor (e.e. Rhan 3 DIDG) ac at ddirwyo a charcharu unigolion sydd yn bersonol ar fai (e.e. Adran 7 DIDG).

Mae'r côd ymarfer a'r canllawiau canlynol wedi cael eu cyhoeddi i gynorthwyo i gynnal cydymffurfiaeth:

- L8 – rheoli bacteria Legionella mewn systemau dwr – côd ymarfer a chanllawiau a gymeradwywyd - ISBN 0717617726.
- Clefyd y Llengfilwyr - Gwybodaeth hanfodol i'r sawl sy'n darparu llety preswyl IND(G)376, a
- Rheoli Legionella mewn cartrefi gofal nyrsio a phreswyl IND(G)253L.
- Gwybodaeth hanfodol ar gyfer darparwyr INDG llety preswyl 376 05/03 tua 1000

2.0 Mesurau Ataliol yn y Lle Gwaith

Bydd y Cyngor, trwy ei gyfundrefn reoli, yn neilltuo rolau a swyddogaethau penodol i weithwyr dynodedig i reoli'r risg. Bydd y Cyngor yn cydymffurfio gyda chyhoeddiad y Gweithgor Iechyd a Diogelwch, "L8 Rheoli Bacteria Legionella mewn systemau dwr - côd ymarfer a chanllawiau cydnabyddedig" (ACOP L8). Gweler llifsiart o gyfrifoldebau yn Atodiad 1.

Asesu Risg

Dylai pob Maes Gwasanaeth sicrhau bod gan yr holl systemau HWS a CWS asesiad risg addas a digonol ar gyfer legionella. Asesydd cymwys ddylai gynnal yr asesiad risg.

Dylai'r asesiad risg legionella nodi mesurau ataliol a gwarchodol mewn perthynas â legionella. Dylai'r asesiad risg gynnwys llun diagramaidd o'r system ddŵr fel y mae. Dylid altro'r llun hwn wrth i'r system gael ei haltro.

Dylai'r asesiad risg legionella ystyried y bobl hynny a allai fod yn agored i legionella. Dylid cymryd gofal arbennig o ran pobl a all fod yn fwy tebygol o gael eu heffeithio gan yr haint.   Gall hyn fod oherwydd oed, salwch, gwrthimiwnedd, ysmygu ac ati.

Yn yr asesiad risg, dylid ystyried y defnydd a wneir o'r system, e.e. cyfnodau hir heb ei defnyddio, tebygrwydd creu gollyngiad erosol ac ati.

Yr Adain Eiddo fydd yn trefnu asesiadau risg ar gyfer yr eiddo hynny sydd â chytundeb gwasanaeth gyda'r adran.

Person Cyfrifol

Dylid enwebu a phenodi Person Cyfrifol i oruchwylio gweithrediad y mesurau ataliol a gwarchodol. Dylai'r person cyfrifol fod yn rheolwr, yn gyfarwyddwr neu'n berson o statws ac awdurdod digonol ac â gallu a gwybodaeth ynghylch gosodiadau a gweithrediadau i sicrhau bod legionella'n cael ei reoli'n effeithiol.   Y Person Cyfrifol fydd yn gyfrifol am sicrhau bod Cynllun Ysgrifenedig ar gyfer rheoli legionella'n cael ei baratoi a'i weithredu.

Personau Cyfrifol Lleol

Dylai fod ym mhob Maes Gwasanaeth, Berson Cyfrifol Lleol wedi'i enwebu i gynorthwyo gyda'r mesurau diogelwch legionella a'u cynnal. Dylai'r Person Cyfrifol Lleol fod yn berson o statws ac awdurdod digonol ac â gallu a gwybodaeth i gynorthwyo'n effeithiol gyda'r gwaith o reoli legionella.

Profion

Dylai pob Maes Gwasanaeth gynnal profion addas ar y systemau dwr yn eu meysydd. Dylid nodi math ac amlder y profion yn yr asesiad risg. Ceir canllawiau ynghylch profion cyfnodol yn Atodiad 2. Mae'r canllawiau yn unol â'r canllawiau a geir yn ACOP L8.

Cynnal a Chadw

Dylai pob Maes Gwasanaeth sicrhau bod yr eiddo a'r system ddŵr yn rhan o system gynnal a chadw addas a gynhelir gan berson cymwys.

Llyfr Log

Dylai pob Maes Gwasanaeth sicrhau bod llyfr log ar gyfer yr ardal / adeilad perthnasol. Dylid cofnodi yn y llyfr log amser a dyddiad cynnal a chadw a rhoi prawf ar y systemau dwr. Dylid cadw'r llyfr log gyda chofnodiadau eraill sy'n ymwneud â'r systemau dwr.

Gwybodaeth, Cyfarwyddyd a Hyfforddiant

Dylid rhoi gwybodaeth, cyfarwyddyd a hyfforddiant priodol i weithwyr yn ystod oriau gwaith arferol am y rhagofalon sydd yn eu lle ar gyfer rheoli legionella.

Dylid cadw cofnodiadau ynghylch unrhyw wybodaeth, cyfarwyddyd a hyfforddiant a ddarparwyd.

Archwilio

O bryd i'w gilydd, dylid archwilio'r systemau a roddwyd yn eu lle i gynorthwyo gyda rheoli legionella.

Gwybodaeth Bellach

Am ychwaneg o wybodaeth, cysylltwch gyda'r Tîm Iechyd a Diogelwch Corfforaethol ar 01248 752820.

ATODIAD

Atodiad 1: Enghreifftiau o gamau gwirio a phrofion

Rhestr Wirio 1: Gosodiadau Oeri Dwr

System/gwasanaeth	Tasg	Amlder
Tyrau oeri a chyddwysyddion anweddol	Monitro safon y dŵr, defnydd dwr a defnydd o fywleiddiaid/cemegolion i asesu'r drefn o ran trin dŵr a sicrhau ei bod yn effeithiol, gan gynnwys paramedrau microbiolegol ac arsylwi cyflwr mewnol yr adeilad a safon y dwr.	Mae amlder yn dibynnu ar y risg a dylid sicrhau cymorth person cymwys i gynorthwyo gyda hyn.
	Y system reoli ganolog, calibrad y synhwyrydd dargludedd, chwythu dwr dan bwysau, unffurfedd dosbarthiad y dŵr, cyflwr y chwistrellau/cafnau,dilëyddion, paciau, pwll, twymwyr tanddwr, ffaniau a thawelwyr sŵn.	Bob mis – 3 mis yn unol â'r risg uchod.
	Glanhau a diheintio'r tyrrau oeri/cyddwysyddion anweddol, tanciau'r system a systemau cysylltiedig gan gynnwys unrhyw arwynebeddau gwlyb a'u digennu yn ôl yr angen. Dylid tynnu'r paciau a'u glanhau lle mae hynny'n ymarferol.	Bob chwe mis

Rhestr Wirio 2: Gwasanaethau Dwr Poeth ac Oer

Gwasanaeth	Tasg	Amlder
Gwasanaethau Dwr Poeth	Trefnu i gymryd samplau o'r caloriffyddion dwr poeth er mwyn nodi cyflwr dwr traen	Bob blwyddyn
	Siecio tymheredd llif a dychweliad yn y caloriffyddion	Bob mis
	Siecio tymheredd y dŵr am hyd at un funud i weld a yw wedi cyrraedd 50°C yn y tapiau gwarchodol	Monthly
	Siecio'n weledol arwynebeddau mewnol y caloriffyddion i weld a oes cen a llaid arnynt. Siecio tymheredd y tapiau cynrychioliadol fel yr uchod ar sail gylchdroadol	Annually
Gwasanaethau dwr oer	Siecio tymheredd y tanc dwr i ffwrdd o'r pêl-falfiau a thymheredd y prif gyflenwad wrth y bêl-falf. Nodi'r tymereddau uchaf a gofnodwyd gan thermomedrau sy'n nodi'r tymheredd uchaf/isaf lle mae'r rheiny wedi eu gosod.	Bob chwe mis
	Siecio bod y tymheredd yn is na 20°C ar ôl rhedeg y dŵr am hyd at ddau funud yn y tapiau gwarchodol.	Monthly
	Archwilio'n weledol y tanciau storio dŵr oer a gwneud gwaith atgyweirio lle mae angen hynny. Gwirio tymheredd y tapiau cynrychioliadol fel yr uchod ar sail gylchdroadol.	Bob blwyddyn
Pennau Cawodydd	Tynnu pennau a phibellau cawodydd o'i gilydd a'u glanhau a chael gwared ar unrhyw gen	Yn chwarterol neu yn ôl yr angen
Allfeydd sy'n cael eu defnyddio'n anaml	Fflysio drwodd a gwacáu i'r draen neu eu gwacáu yn union cyn eu defnyddio heb ryddhau aerosolau	Bob wythnos

Rhestr Wirio 3: Systemau risg eraill

System/gwasanaeth	Tasg	Amlder
Lleithyddion/tarthyddion uwchsain a systemau niwlo dŵr	Os oes goleuadau uwchfioled ar yr offer, siecio bod y lamp yn gweithio'n effeithiol (ei bod o fewn ei oes gweithio) a glanhau'r hidlwyr	Bob chwe mis neu'n unol â chyfarwyddiadau'r gwneuthurwr
	Sicrhau bod y system ar gyfer gwacáu dŵr gweddilliol yn awtomatig yn gweithio	Fel rhan o'r broses o gau'r peiriannau i lawr
	Glanhau a diheintio'r holl rannau gwlyb	Yn unol â'r asesiad risg
	Cymryd samplau i siecio am bresenoldeb legionella	Yn unol â'r asesiad risg
Lleithyddion chwistrell, wasieri aer a sgwrwyr gwlyb	Glanhau a diheintio lleithyddion chwistrell/wasieri aer a thanciau'r system gan gynnwys yr holl arwynebeddau gwlyb a chael gwared ar unrhyw gen sydd arnynt os oes angen	Bob chwe mis
	Cadarnhau bod y system trin dŵr heb gemegolion yn gweithio (os oes un)	Bob wythnos
Meddalyddion dwr	Glanhau a diheintio'r tanc resin a heli – siecio gyda'r gwneuthurwr i weld pa gemegolion y gellir eu defnyddio i ddiheintio'r gwely resin	Yn unol ag argymhelliad y gwneuthurwr
Cawodydd argyfwng a chwistrellyddion i olchi llygaid	Fflysio drwodd a'u gwacáu i'r draen	Bob chwe mis neu'n amlach os yw'r gwneuthurwyr yn argymell hynny
Systemau chwistrellu a phibellau ar rîl	Wrth arsylwi profion ar chwistrelli y chwythir dwr drwyddynt dan bwysau a phibellau ar rîl, sicrhau y cyfyngir i'r eithaf ar y risg ensure that there is minimum risk of exposure to aerosols	Yn unol â'r cyfarwyddyd
Systemau oeri turniau a pheiriannau	Glanhau a diheintio'r system storio a dosbarthu	Bob chwe mis
Baddonau Sba	Siecio'r hidlwyr – dylid adlifio'r hidlwyr tywod bob dydd	Bob dydd
	Siecio'r system trin dŵr - dylai pyllau gael eu trin yn barhaus gyda bywleiddiaid ocsideiddiol	Tair gwaith y dydd
	Glanhau a diheintio'r system gyfan	Bob wythnos
Systemau tarthu garddwriaethol	Glanhau a diheintio'r peipiau dosbarthu, pennau chwistrellau a thanciau'r system gan gynnwys yr holl arwynebeddau gwlyb a chael gwared ag unrhyw gen sydd arnynt yn ôl yr angen	Bob blwyddyn
Offer deintyddol	Draenio i lawr a glanhau	Ar ddiwedd pob diwrnod gwaith
Golchi ceir/bysys	Siecio'r system hidlo a thrin dŵr, glanhau a diheintio'r system	Gweler cyfarwyddiadau'r gwneuthurwr
Ffownteni ac addurniadau dwr dan do	Glanhau a diheintio pyllau, pennau chwistrellau a thanciau'r system gan gynnwys yr holl arwynebeddau gwlyb a'u diheintio yn ôl yr angen	Amlder yn dibynnu ar eu cyflwr